

P. Houdewind LOKETSTROKEN IN NEDERLAND

Na een proefperiode, waarin verschillende fabricaten loketmachines werden uitgetest, is de Nederlandse PTT in mei 1981 overgegaan tot plaatsing van FRAMA-loketmachines op diverse postkantoren met veel pakketpost. Deze loketmachines kunnen *elke* waarde drukken tot maximaal f 99,99. Zij worden gebruikt voor de frankering van pakjes, aangetekende en expresse brieven e.d. Loketstroken worden door een PTT-loketmachine gedrukt en moeten niet verward worden met particuliere frankeremachines, die volgens het zelfde principe werken. De FRAMA-loketmachine is alléén voor PTT-gebruik toegestaan.

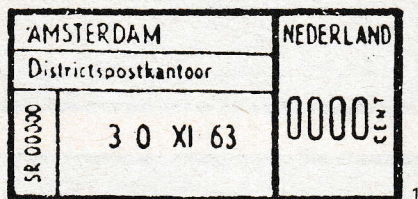
De proefperiode

1. SETRIGHT-LOKETMACHINE

De SETRIGHT-loketmachine was in gebruik van 24 maart 1965 tot 18 november 1966 in het districtspostkantoor van Amsterdam. Dienstorder H. 45 van 1965 meldt het volgende:

H. 45. 'Setright' loketfrankeremachine

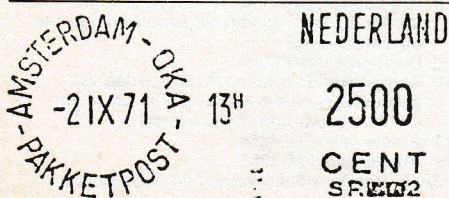
- Voor de frankering van ppn en (brief-) pakjes d.m.v. op te plakken stroken zal ten districtspostkantore Amsterdam binnenkort op proef een 'Setright' loketfrankeremachine in gebruik worden genomen.
- Een voorbeeld van de stempelafdruk van deze machine is hierna opgenomen:

2. SATAS-LOKETMACHINES

Van 5 februari 1970 tot 1 september 1976 hebben drie SATAS-Guichet (= loket-) machines gestaan in Nederland. De machines SR-1 en SR-2 in Amsterdam-Oosterdokskaide en de machine SR-3 aanvankelijk in Amsterdam en later, van januari 1972 af, in 's-Gravenhage-Kerkplein. De loketstroken waren alleen bestemd voor de frankering van postpakketten.

De maandaanduiding was aanvankelijk in Arabische cijfers, maar deze werd in opdracht van de PTT in september 1971 gewijzigd in Romeinse cijfers (afbeelding 2).

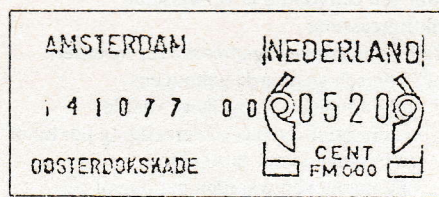
3. FRAMA-LOKETMACHINES

Dienstorder H. 554

van 6 december 1977 meldt het volgende:

H.554 Frankering. Loket-biljet-afgifte apparaat.

1 Op het bijpostkantoor Amsterdam-Oosterdokskaide zijn voor het frankeren van (pakket)postzendingen enige frankeremachines van een nieuw model geplaatst. De machines, die een instelcapaciteit hebben van maximaal f 99,99 geven frankerstroken af volgens onderstaand voorbeeld:

Postzendingen voorzien van dergelijke frankerstroken behoren als volledig gefrankeerd te worden aangemerkt.

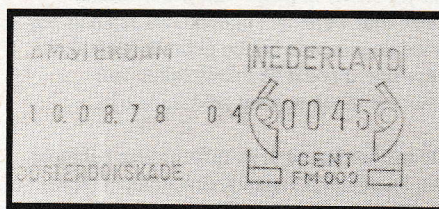
2 De PTT-gids, deel 1, art. 72 en 304 wordt aangepast.

3.1. PROTOTYPE FRAMA-LOKETMACHINE MET KLEINE UURAANDUIDING

Op 17 oktober 1977 worden in Amsterdam-Oosterdokskaide de eerste prototypen (twee stuks) van de FRAMA-loketmachines in gebruik genomen met *kleine* uuraanduiding: de cijfers hebben dezelfde grootte als de cijfers van de datum.

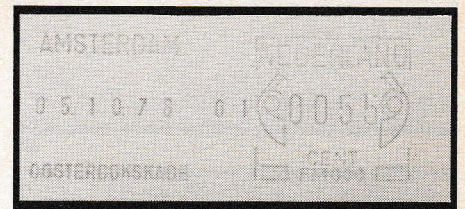
Deze eerste machines hebben een verschillend cliché:

	1 ^e machine	2 ^e machine
CENT	8,5 mm lang	resp. 7,8 mm lang
Oosterdokskaide	27 mm lang	resp. 25 mm lang

Later is een derde machine naar Amsterdam gestuurd (september 1978) ter vervanging van de defecte eerste machine. Het cliché van deze

derde machine is identiek aan dat van de tweede machine (CENT = 7,8 mm lang).

6A

6B

De uuraanduiding werd zelf ingesteld door PTT-ambtenaren en werd gebruikt als KAS-aanduiding:

uur 01 aan (pakketpost)-loket 1

uur 02 aan (pakketpost)-loket 2

Zo ontstonden afdrukken met een

uuraanduiding als het postkantoor gesloten

was: afbeelding 6, loketstroken van 5 oktober 1978 om 1 en 2 uur 's nachts!!!

De laatste 'klein uur'-machine (prototype) vertoonde in april 1979 mankementen aan de datumaanduiding en werd buiten bedrijf gesteld.

7

3.2. SERIEMODEL FRAMA-LOKETMACHINE MET GROTE UURAANDUIDING

Op 17 december 1978 werden twee seriemodellen van de FRAMA-loketmachine geleverd, waarvan één machine eind december 1978 in gebruik werd genomen. Op 28 december 1978 blijken zowel een prototype (met kleine uuraanduiding) als een seriemodel (met grote uuraanduiding) in gebruik te zijn.

Deze volelektronische seriemodellen met *grote* uuraanduiding (uurcijfers hebben dezelfde afmeting als de waarde-aanduiding) hebben gefunctioneerd tot 6 juli 1981. Een ander verschil met het prototype is te vinden bij 0000-stroken: De 0000-stroken van het prototype hebben een datum, terwijl voor het seriemodel de datum 00.00.00 is.

- 1 Setright-loketstrook; maandaanduiding Romeins
- 2 Satas-loketstrook; maandaanduiding Romeins
- 3 Frama-loketstrook; maandaanduiding Arabisch
- 4 Loketstrook eerste Framamachine
- 5 Loketstrook tweede Framamachine
- 6 A/B Loketstroken van de eerste en de derde Framamachine
- 7 Loketstrook met vreemde datum: 00.28.05

* 'ppn' is een dienstafkorting voor 'postpakketten'.

8A

8B

Er zijn drie loketmachines geleverd: twee stuks op 17 december 1978 en de derde machine in maart 1979. De clichés zijn identiek; alleen zijn aan het eind van de gebruikperiode slijtageverschijnselen aan het cliché te merken.

De FM-000 clichés zijn op 6 juli 1981 overgeplaatst in nieuwe loketmachines met rood kleurlint in plaats van lila lint.

Deze proefnemering met de FM-000-loketmachines in Amsterdam-Oosterdockskade is succesvol verlopen. De PTT besluit tot invoering van deze loketmachines ook op andere postkantoren. De nieuwe machines krijgen een eigen cliché met machinenummer.

9

4. TECHNISCHE GEGEVENS FRAMA-LOKETMACHINES

FRAMA-AG in Lauperswil (Zwitserland) heeft een door een microprocessor gestuurde post-loketmachine ontwikkeld. Het door de Zwitserse, Nederlandse, Noorse, Spaanse, Franse, Belgische en Braziliaanse PTT geaccepteerde apparaat vereenvoudigt het werk van de loketbeambte.

Met behulp van een tiental toetsen kunnen de gewenste portwaarden aangegeven worden. Na het indrukken van de afgiftetoets geeft het apparaat een strook af met de waarde, datum en de tijd, en bijvoorbeeld de plaats. De reeds genoemde microprocessor controleert ook een kwartsuurwerk en zorgt ervoor dat gedurende een tijdvak van tien jaar datum en tijd juist afgedrukt worden.

Het dagelijks met de hand instellen van deze

10

gegevens is daarmee vervallen. Het beinkten van de drukinrichting gebeurt door een eenvoudig te verwisselen inktlintcassette.

De loketmachine registreert over meerdere elektronisch gestuurde gegevens:

- iedere ingegeven frankeerwaarde
- iedere brief- en pakketverzending per klant en het totaal voor deze klant
- alle ingegeven waarden per dag of per dienst
- het aantal verzendingen per klant, per dag en per loketdienst.

Een extra mechanisch telwerk, dat niet te beïnvloeden is, registreert alle ingegeven waarden. Hierdoor is misbruik uitgesloten en is het mogelijk een juiste controle uit te voeren. De tijdrovende werkzaamheden om de goede postzegelcombinaties te vinden, de wachttijden aan het loket, alsmede de omslachtige overdrachtsprocedure van de postzegelkas bij het wisselen van de dienst vallen weg.

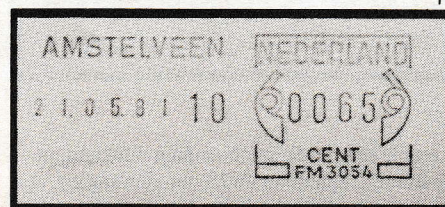
Deze loketmachine is **niet** toegestaan voor particulier gebruik in Nederland.

5. INVOERING GENUMMERDE FRAMA-LOKETMACHINES

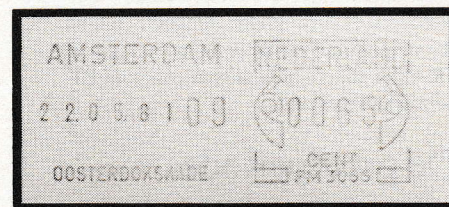
Op 20 mei 1981 werd de eerste machine FM-3053 in Haarlem geïnstalleerd, maar al spoedig bleek het cliché onjuist te zijn: Baljuwstraat in plaats van Baljuwslaan. Deze fout werd snel ontdekt; na een half uur werd de machine buiten gebruik gesteld en verwijderd zodat de loketstroken van Haarlem-Baljuwstraat zeldzaam zijn.

De aangetekende brief (afbeelding 10) toont een loketstrook (straat), een stempel (laan), een aantekenstrookje (laan) en een adres (ring).

De volgende dag was het postkantoor Amstelveen aan de beurt; daar werd de machine FM-3045 geplaatst.

11

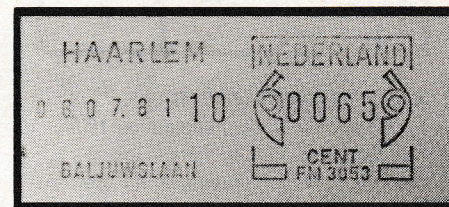
12

Op vrijdag 22 mei 1981 werd in Amsterdam-Oosterdockskade de machine FM 3055 geplaatst, ter vervanging van een defecte FM-000 machine.

Na enkele weken arriveerde het nieuwe cliché voor Haarlem. Hierbij valt tevens op dat HAARLEM en het machinenummer anders gegraveerd zijn.

13A

13B

De loketmachine in Haarlem werd op 6 juli 1981 met het nieuwe cliché in gebruik genomen. Diezelfde dag werd in Amsterdam het FM-000 cliché overgeplaatst in twee (lege)

8 A/B 0000-stroken van prototype (kleine uuraanduiding) en van het seriemodel (grote uuraanduiding)

9 Frama-loketmachine

10 Aangetekende brief op de eerste dag van gebruik te Haarlem-Baljuwslaan. Let op de onjuiste benaming: Baljuwstraat

11 Amstelveen FM-3054

12 Amsterdam FM-3055

13A/B Haarlem-Baljuwstraat en Baljuwslaan

nieuwe loketmachines met rode lintindicatie, omdat de nieuwe cliché's voor Amsterdam nog niet klaar waren.

Op 20 augustus 1981 was de laatste dag van de FM-000 loketmachines en de FM-000 cliché's werden vervangen door de genummerde cliché's FM-3282 en FM-3283.

14B Eerste dag van gebruik van de loketstrook FM-3282: 20 augustus 1981

14A Laatste dag van gebruik van de loketstrook FM-000: 20 augustus 1981

De Kontaktgroep Verzamelaars
Automaatboekjes en Rolzegels heeft de
plaatsing van deze loketmachines
gedocumenteerd met speciale eerstedag-
enveloppen (afbeelding 10):

FDC Nr. 1 20-05-81

FM-3053 HAARLEM-Baljuwstraat

FDC-Nr. 2 21-05-81

FM-3054 AMSTELVEEN

FDC Nr. 3 22-05-81

FM-3055 AMSTERDAM-Oosterdoksade

FDC Nr. 4 06-07-81

FM-3053 HAARLEM-Baljuwslaan

FDC Nr. 5 20-08-81

FM-3282 AMSTERDAM-Oosterdoksade

FDC Nr. 6 20-08-81

FM-3283 AMSTERDAM-Oosterdoksade

LDC Nr. 0 20-08-81

FM-000 AMSTERDAM-Oosterdoksade

Dit artikel is tot stand gekomen dankzij hulp,
informatie en gegevens van de heren Hali,
Hoogveld, Hulst, Meertens, Van Rijswijk,
Stroom, Van Weezenbeek en De Wit.

Zoetermeer, 15 april 19821534